

Cauza C-203/21**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

31 martie 2021

Instanța de trimitere:

Okrazhen sad Burgas (Bulgaria)

Data deciziei de trimitere:

12 martie 2021

Reclamant:

Parchetul Regional din Burgas

Inculpată:

„DELTA STROY 2003” EOOD

Obiectul procedurii principale

Proces penal și procedură de sancționare administrativă, care se desfășoară în paralel – Posibilitatea, prevăzută de dreptul național, de a angaja răspunderea contravențională a unei persoane juridice prin aplicarea, la cererea procurorului, a unei amenzi pentru o infracțiune săvârșită de reprezentantul său înainte ca săvârșirea infracțiunii să fi fost confirmată printr-o hotărâre judecătorească definitivă – Aplicabilitatea Deciziei-cadru 2005/212/JAI în cazul aplicării unei amenzi într-un quantum echivalent cu avantajul patrimonial obținut prin infracțiune

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea dreptului Uniunii, articolul 267 TFUE

Întrebările preliminare

- 1) Articolele 4 și 5 din Decizia-cadru 2005/212/JAI, precum și articolul 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că autorizează o reglementare a unui stat membru potrivit căreia, într-o procedură precum cea din litigiul principal, instanța națională poate aplica o pedeapsă unei persoane juridice pentru o infracțiune concretă a cărei săvârșire nu a fost încă stabilită, întrucât face obiectul unui proces penal paralel neîncheiat în mod definitiv?
- 2) Articolele 4 și 5 din Decizia-cadru 2005/212/JAI, precum și articolul 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretate în sensul că autorizează o reglementare a unui stat membru potrivit căreia, într-o procedură precum cea în discuție în litigiul principal, instanța națională poate aplica o sancțiune unei persoane juridice, stabilind quantumul acestei sancțiuni la valoarea produsului care ar fi fost obținut printr-o infracțiune concretă a cărei săvârșire nu a fost încă stabilită, întrucât face obiectul unui proces penal paralel neîncheiat în mod definitiv?

Dispozițiile de drept al Uniunii și dispozițiile de drept internațional invocate

Decizia-cadru 2005/212/JAI privind confiscarea produselor, instrumentelor și bunurilor infracțiunii, articolele 2, 4 și 5

Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare

Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – articolele 48 și 49

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – articolele 6 și 7, precum și articolul 1 din Protocolul adițional

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene invocată

Hotărârea Curții de Justiție din 19 martie 2020, C-234/18 (ECLI:EU:C:2020:221)

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Hotărârea din 20 ianuarie 2009, Sud Fondi srl și alții/Italia pronunțată în cauza nr. 75909/01

Varvara/Italia, nr. 17475/09, 29 octombrie 2013

Hotărârea din 28 iunie 2018, G.i.e.m. S.r.l. și alții/Italia, pronunțată în cauzele nr. 1828/06, nr. 34163/07 și nr. 19029/11

Dispoziții de drept național invocate

Constituția Republicii Bulgaria – articolul 31 alineatul (3)

Codul penal (denumit în continuare „NK”) – articolul 255

Codul de procedură penală (denumit în continuare „NPK”) – articolele 1, 16 și 301 alineatul (1)

Legea privind contravențiile și sancțiunile administrative (denumită în continuare „ZANN”) – articolele 83, 83a, 83b, 83c, 83d și 83f

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 ZK conduce și reprezintă societatea Delta Stroy 2003 EOOD. La 5 august 2019, ZK a fost acuzat că, în perioada cuprinsă între 17 martie 2009 și 13 august 2009, în calitatea menționată, a evitat, sub forma unei infracțiuni continuate la Burgas, stabilirea și plata unor obligații fiscale importante – în cuantum total de 11 388,98 leva bulgărești (BGN). Această valoare corespunde taxei pe valoarea adăugată datorate în temeiul articolului 25 alineatul (6) din Zakon za danak varhu dobavenata stoynost (Legea privind TVA-ul, denumită în continuare „ZDDS”) pentru trei perioade fiscale, și anume lunile martie, aprilie și iulie ale anului 2009. Acest comportament îndeplinește elementele constitutive prevăzute la articolul 255 alineatul (1) punctele 2 și 3 din NK (evitarea plății obligațiilor fiscale importante prin depunerea unei declarații incorecte sau incomplete sau prin ne reprezentarea unei dovezi a plății) coroborat cu articolul 26 din NK (infracțiune continuată).
- 2 Împotriva lui ZK a fost inițiat un proces penal la Okrazhen sad Burgas (Tribunalul Regional din Burgas), care nu era încă încheiat în primă instanță la momentul introducerii prezentei cereri de decizie preliminară. După adoptarea hotărârii instanței de prim grad de jurisdicție, există, conform legii, posibilitatea unui apel și a unui recurs.
- 3 La 9 decembrie 2020, procurorul Parchetului Regional din Burgas a propus Tribunalului Regional din Burgas, în temeiul articolului 83a și următoarele din ZANN, să aplice societății „DELTA STROY 2003” EOOD o amendă pentru îmbogățire sub forma unui avantaj financiar în cuantum total de 11 388,98 BGN, ca urmare a unei infracțiuni prevăzute la articolul 255 alineatul (1) punctele 2 și 3 din NK coroborat cu articolul 26 din NK, săvârșită de persoana care conduce și reprezintă societatea.

- 4 Temeiul introducerii procedurii împotriva „Delta Stroy 2003” EOOD este împrejurarea că Tribunalul Regional din Burgas a fost sesizat cu un rechizitoriu împotriva administratorului acestei societăți ca urmare a unei infracțiuni fiscale, în urma căreia a fost inițiată o procedură penală la Tribunalul Regional din Burgas, care nu este încă încheiată în primă instanță.
- 5 În temeiul articolului 83a alineatul (1) din ZANN, se aplică o amendă de până la 1 000 000 BGN unei persoane juridice care s-a îmbogățit sau care s-ar îmbogăți prin intermediul unei infracțiuni prevăzute de dispozițiile din Codul penal citate [la acest articol] (printre care și articolul 255 din NK), în cazul în care infracțiunea a fost săvârșită de o persoană abilitată să constituie voința persoanei juridice sau care poate reprezenta această persoană juridică, această sumă neputând fi mai mică decât produsul atunci când în discuție este un avantaj financiar. În conformitate cu articolul 83a alineatul (4) din ZANN, se aplică o amendă indiferent de răspunderea penală a persoanelor implicate în infracțiunea prevăzută la articolul 83a alineatul (1) din ZANN. În conformitate cu articolul 83a alineatul (5) din ZANN (în versiunea aplicabilă în speță), produsul obținut în mod direct sau indirect de persoana juridică ca urmare a infracțiunii prevăzute la alineatul (1) se recuperează în beneficiul statului, cu excepția cazului în care este supus rambursării, restituirii sau confiscării în temeiul Codului penal. În cazul în care bunurile sau activele care fac obiectul infracțiunii lipsesc sau au fost înstrăinate, se dispune confiscarea contravalorii lor în leva bulgărești (BGN).
- 6 În conformitate cu articolul 83b din ZANN, procedura prevăzută la articolul 83a din această lege este deschisă la Tribunalul Regional de la sediul persoanei juridice, la propunerea motivată a procurorului competent pentru examinarea cazului sau a dosarului referitor la infracțiunea în cauză, după depunerea rechizitoriului la instanță. Potrivit articolului 83d din ZANN, instanța sesizată examinează propunerea procurorului și apreciază, pe baza elementelor de probă colectate, dacă persoana juridică a obținut un produs ilicit, dacă există o legătură între persoana care a săvârșit infracțiunea și persoana juridică, dacă există o legătură între infracțiune și produsul persoanei juridice, precum și natura produsului și, dacă acesta este un avantaj financiar, cuantumul acestuia. Instanța emite o decizie prin care fie aplică o amendă, fie refuză să aplice o amendă.

Observații esențiale ale Ministerului Public

- 7 În propunerea prezentată în conformitate cu articolul 83a și următoarele din ZANN, procurorul arată că, în opinia sa, sunt îndeplinite condițiile legale pentru a angaja răspunderea contravențională a persoanei juridice, pentru următoarele motive:

Persoana juridică s-a îmbogățit în sensul articolului 255 alineatul (1) punctele 2 și 3 coroborat cu articolul 26 din NK ca urmare a infracțiunilor săvârșite.

Infracțiunea a fost săvârșită de o persoană care conducea și reprezenta societatea și care era abilitată să constituie voința persoanei juridice și să reprezinte această persoană.

Persoana juridică „DELTA STROY 2003” EOOD a obținut un produs ca urmare a infracțiunii săvârșite. Acesta se ridică la 11 388,98 BGN și constituie TVA datorat în sensul articolului 25 alineatul (6) din ZDDS (în versiunea din 13 februarie 2009), a cărui plată a fost evitată de administrator.

Procurorul a arătat că această sumă constituia o creanță de drept public a statului, pe care societatea nu o achitase și pe care ar fi trebuit să o plătească și ar fi plătit-o în cazul unei evoluții corecte a raportului fiscal.

Neplata acestei datorii ar constitui un avantaj financiar, iar între acesta și infracțiune ar exista o legătură.

Prin urmare, procurorul propune instanței să aplice persoanei juridice „DELTA STROY 2003” EOOD o amendă în cuantumul maxim stabilit la articolul 83a alineatul (1) din ZANN.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 8 În primul rând, instanța de trimitere oferă o imagine de ansamblu a genezei legislative și a caracteristicilor fundamentale ale procedurii prevăzute la articolul 83a și următoarele din ZANN. Această procedură a fost introdusă pentru prima dată în dreptul pozitiv bulgar în anul 2005. În versiunea inițială a dispoziției, se prevedea că instanța aplică o amendă unei persoane juridice numai după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare penală. În anul 2015, conținutul acestei dispoziții a fost modificat în întregime, iar cerința existentă cu privire la aplicarea amenzii, potrivit căreia hotărârea de condamnare penală trebuie să fi rămas definitivă, a dispărut.
- 9 Astfel cum am arătat deja, procedura prevăzută la articolul 83a și următoarele din ZANN este inițiată, după depunerea rechizitoriului, pe baza unei propuneri motivate a procurorului. Instanța de trimitere subliniază că, în prezent, în vederea aplicării unei amenzi împotriva unei persoane juridice, legea nu presupune în mod obligatoriu existența unei condamnări definitive pentru o infracțiune concretă, săvârșită de persoana fizică în legătură cu activitatea societății sancționate cu amendă. Ca argumente în acest sens se menționează tocmai lipsa acestei cerințe în *Zakon za administrativnite narushenia i nakazania*, precum și articolul 83f alineatul (1) punctul 3 din ZANN, potrivit căruia procedura în cadrul căreia s-a pronunțat hotărârea definitivă a Tribunalului Regional sau a instanței de apel face obiectul unei redeschideri în cazul în care, după ce decizia prin care se aplică amenda persoanei juridice, persoana vizată la articolul 83a alineatul (1) punctele 1-4 din ZANN este achitată printr-o hotărâre judecătorească definitivă sau procedura de urmărire penală suspendată de procuror este închisă, în cazul în care actul nu a fost întreprins sau nu reprezintă o infracțiune.

- 10 Instanța sesizată arată că, în speță, sunt pendinte două proceduri paralele. În primul rând a fost declanșat procesul penal împotriva administratorului societății „DELTA STROY 2003” EOOD, în care acesta a fost inculpat pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute la articolul 255 din NK. Această procedură nu era încă încheiată la data deciziei de trimitere. Ulterior, a fost inițiată împotriva societății o procedură în temeiul articolului 83a și următoarele din ZANN, în vederea aplicării unei amenzi, care, potrivit instanței de trimitere, corespunde produsului infracțiunii în cauză, în conformitate cu articolul 255 din NK (a cărei săvârșire este încă în curs de a fi stabilită în prima procedură, procesul penal). Tribunalul Regional arată că, în prezent, ZANN nu prevede posibilitatea suspendării procedurii prevăzute la articolul 83a și următoarele din ZANN până la încheierea procedurii penale.
- 11 Potrivit instanței de trimitere, aplicarea unei amenzi unei persoane juridice pentru o infracțiune concretă, în quantumul produsului obținut din această infracțiune, constituie în mod incontestabil o confiscare totală sau parțială a produselor infracțiunii. Având în vedere articolul 2 alineatul (1) din Decizia-cadru 2005/212/JAI, precum și faptul că infracțiunea în sensul articolului 255 din NK este pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate de la unu la șase ani, Tribunalul Regional consideră că prezenta cauză intră în domeniul de aplicare al acestei decizii-cadru.
- 12 Instanța de trimitere ține seama, în această privință, de decizia Curții în cauza C-234/18, pronunțată ca urmare a unei cereri de decizie preliminară formulate de o altă instanță bulgară, subliniind că situația din prezenta cauză este diferită. Tribunalul Regional arată că procedura prevăzută la articolul 83a și următoarele din ZANN are ca obiect aplicarea unei sancțiuni administrative – a unei „amenzi” – unei persoane juridice pentru o infracțiune concretă săvârșită de reprezentantul său. Aceasta prezintă toate caracteristicile unei proceduri „penale”, iar nu ale unei proceduri „civile”. Potrivit instanței de trimitere, în discuție este o privare definitivă de bunuri (confiscare), dispusă de o instanță pentru săvârșirea unei infracțiuni. Procedura se desfășoară în fața unei instanțe penale în temeiul Zakon za administrativnite narushenia i nakazania [Legea privind contravențiunile și sancțiunile administrative], Nakazatelno-protsesualen kodeks [Codul de procedură penală] aplicându-se cu titlu subsidiar. Decizia aplică unei persoane juridice, pentru săvârșirea unei infracțiuni concrete, o amendă al cărei quantum se stabilește în funcție de valoarea produsului obținut prin această infracțiune. Obiectivul aplicării unei pedepse este de a sancționa și de a descuraja săvârșirea de infracțiuni, iar nu de a repara prejudiciile cauzate de acestea, iar legea autorizează aplicarea unei pedepse chiar dacă nu a fost obținut niciun produs efectiv sau dacă produsul nu constituie un avantaj financiar. În consecință, decizia pe care instanța sesizată este chemată să o pronunțe în cadrul procedurii prevăzute la articolul 83a și următoarele din ZANN intervine în urma unei proceduri privind una sau mai multe infracțiuni, nu se concentrează numai pe bunuri dobândite ilegal și este legată în mod direct de rezultatul procesului penal. Instanța de trimitere concluzionează că acest lucru ar trebui să conducă la concluzia că Decizia-cadru 2005/212/JAI este aplicabilă.

- 13 Tribunalul Regional arată că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție, drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocație de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii. Instanța națională se referă la articolul 49 din cartă, care consacră principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, care implică interdicția de a aplica o pedeapsă înainte de constatarea săvârșirii unei infracțiuni. Pentru a se putea considera că a fost săvârșită o infracțiune, pentru care trebuie aplicată o pedeapsă corespunzătoare, este necesar ca acest lucru să fi fost constatat în conformitate cu dreptul național. Aceasta presupune constatarea că persoana fizică respectivă a săvârșit un act concret care, potrivit dreptului național, constituie o infracțiune și că a fost găsită vinovată de o instanță penală pentru săvârșirea infracțiunii respective. În temeiul dreptului național bulgar, în mod specific al articolului 31 alineatul (3) din Constituție și al articolului 16 din NPK, acest lucru este posibil doar printr-o hotărâre definitivă pronunțată în conformitate cu Nakazatelno-protsesualen kodeks [Codul de procedură penală]. Conform articolului 1 alineatul (1), acesta din urmă stabilește normele potrivit cărora se desfășoară procedura penală pentru a garanta depistarea infracțiunilor, descoperirea vinovatului și aplicarea corectă a dreptului.
- 14 Instanța sesizată examinează în continuare chestiunile care trebuie examinate în temeiul articolului 83d din ZANN (instanța trebuie să aprecieze, pe baza elementelor de probă colectate, dacă persoana juridică a obținut un produs nelegitim, dacă există o legătură între persoana care a săvârșit infracțiunea și persoana juridică, dacă există o legătură între infracțiune și produsul obținut de persoana juridică, precum și natura produsului și, în cazul în care acesta este un avantaj financiar, cuantumul acestuia). Instanța de trimitere arată că, în toate aceste întrebări, lipsește întrebarea care precedă toate aceste chestiuni, aceea dacă infracțiunea a fost săvârșită.
- 15 În realitate, prezenta procedură în temeiul articolului 83a și următoarele din ZANN, care a fost inițiată în temeiul rechizitoriului depus împotriva administratorului societății înainte ca procedura penală inițiată împotriva sa să fi fost încheiată, permite, în practică, aplicarea unei amenzi întemeiate exclusiv pe împrejurările menționate în acuzarea formulată pentru un anumit tip de infracțiune. Întrucât săvârșirea acestei infracțiuni nu a fost constatată printr-o hotărâre judecătorească definitivă, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea acesteia cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, consacrat la articolul 49 din cartă.
- 16 Pentru aceleași motive, instanța de trimitere are îndoieli referitoare la compatibilitatea cu Decizia-cadru 2005/212/JAI coroborată cu articolul 49 din cartă a procedurii desfășurate în temeiul articolului 83a și următoarele din ZANN, potrivit căreia instanța națională poate aplica o pedeapsă unei persoane juridice pentru o infracțiune concretă a cărei săvârșire nu a fost încă constatată, întrucât face obiectul unei proceduri penale paralele care nu a fost încheiată definitiv. Această posibilitate repune în discuție respectarea principiului fundamental din dreptul Uniunii de a nu aplica o pedeapsă înainte ca infracțiunea să fi fost

constată și poate conduce la o deteriorare a încrederii și a recunoașterii reciproce care stau la baza cooperării judiciare dintre statele membre ale Uniunii Europene.

- 17 Instanța de trimitere consideră că întrebarea adresată este relevantă în contextul Deciziei-cadru 2006/783/JAI privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare. Decizia-cadru 2005/212/JAI este un act juridic care obligă statele membre să instituie norme minime comune privind confiscarea instrumentelor și a produselor având legătură cu infracțiunile, în special pentru a facilita recunoașterea reciprocă a hotărârilor de confiscare în cadrul procedurilor penale. Potrivit articolului 83a alineatul (2) din ZANN, o amendă poate fi aplicată unei persoane juridice care nu are sediul pe teritoriul Republicii Bulgaria, ceea ce implică faptul că executarea acestei decizii a instanței bulgare într-un alt stat membru ar trebui efectuată în temeiul Deciziei-cadru 2006/783/JAI. Cooperarea între statele membre, întemeiată pe principiul recunoașterii reciproce și al executării imediate a hotărârilor judecătorești, se bazează pe certitudinea că hotărârile care urmează să fie recunoscute și executate sunt întotdeauna pronunțate cu respectarea principiilor legalității, subsidiarității și proporționalității. În consecință, statul membru de executare trebuie să fie convins, în scopul recunoașterii și executării unei hotărâri prin care se aplică o sancțiune financiară unei persoane juridice, că această hotărâre a fost adoptată de statul emitent la finalul unei proceduri care intră sub incidența acestor principii, în special în conformitate cu articolul 49 din cartă. Se ridică problema dacă aceasta este situația atunci când, prin hotărârea pronunțată de instanța bulgară în temeiul articolului 83a din ZANN, a fost aplicată o amendă unei persoane juridice pentru o infracțiune concretă, a cărei săvârșire nu a fost încă constatată, pentru motivul că face obiectul unei proceduri penale paralele neîncheiate definitiv.
- 18 Pentru aceste motive, instanța de trimitere consideră că, pentru soluționarea corectă a litigiului, este necesar să se răspundă la întrebarea dacă principiul fundamental al legalității infracțiunilor și pedepselor din dreptul Uniunii este respectat atunci când instanța, într-o procedură precum cea din litigiul principal, aplică o pedeapsă societății înainte de constatarea săvârșirii infracțiunii în cadrul procedurii penale paralele, în conformitate cu articolul 255 din NK.